

УДК 32:355.02:341.16

DOI: 10.60022/3(5)-5S

Івасечко Ольга Ярославівна

кандидат політичних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Ivasechko Olha

Candidate of Political Sciences, Associate Professor

Lviv Polytechnic National University, Ukraine

ORCID: 0000-0003-2141-3309

Завада Ярина Ігорівна

доктор філософії, доцент, завідувач кафедри політології та міжнародних відносин

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Zavada Yaryna

Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor

Head of the Department of Political Science and International Relations

Lviv Polytechnic National University, Ukraine

ORCID: 0000-0001-6094-5397

ІНІЦІАТИВИ ТА ПРОЄКТИ ЄС У СФЕРІ ОБОРОНИ І БЕЗПЕКИ: МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Питання безпекової співпраці між Європейським Союзом та Україною в умовах повномасштабної російської агресії набуло особливо значення і чітко прослідковується той факт, що після 2022 року взаємодія між сторонами набула якісно нового рівня, трансформувались у стратегічне партнерство, яке охопило військову, політичну, фінансову та оборонно-промислову сфери. ЄС запроваджує нові ініціативи, такі як Біла книга європейської оборони – Готовність 2030 та план «Переозброєння Європи», які цілком здатні сформувати нову архітектуру безпеки континенту. Автори розкривають у статті роль ключових механізмів й інструментів, серед яких Спільна політика безпеки та оборони (CSDP), Постійна структурована співпраця (PESCO), Європейський оборонний фонд (EDF) та Європейська фондова платформа миру (EPF). Було проаналізовано практичні аспекти співпраці, а саме діяльність місії EUAM Ukraine та EUMAM, що забезпечують реформування сектору безпеки та підготовку українських військових. Особлива увага була приділена окресленню значення нових ініціатив, таких як BraveTech EU, SAFE, EDIP та AGILE, які спрямовуються на інтеграцію України до європейської оборонно-промислової бази та розвиток інноваційних технологій. У статті автори наголошують, що Україна виступає не лише реципієнтом допомоги, а й активним партнером, який робить великий внесок для європейської безпеки завдяки власному бойовому досвіду та потенціалу. Водночас було визначено основні виклики співпраці, зокрема необхідність подолання гібридних загроз, посилення координації дій та забезпечення стабільного фінансування.

Ключові слова: Європейський Союз, Україна, безпекове співробітництво, оборонна політика ЄС, оборонна промисловість, війна, військова підтримка України.

EU INITIATIVES AND PROJECTS IN THE FIELD OF DEFENCE AND SECURITY

Abstract. The issue of security cooperation between the European Union and Ukraine in the context of full-scale Russian aggression has acquired particular importance and it is clearly evident that after 2022 the interaction between the parties has reached a qualitatively new level, transforming into a strategic partnership that has covered the military, political, financial and defense-industrial spheres. The EU is introducing new initiatives such as the European Defense White Paper “Readiness 2030” and the “Rearmament of Europe” plan, which are quite capable of forming a new security architecture of the continent. The authors reveal in the article the role of key mechanisms and instruments, including the Common Security and Defense Policy (CSDP), Permanent Structured Cooperation (PESCO), the European Defense Fund (EDF) and the European

Peace Facility (EPF). The practical aspects of cooperation were analyzed, namely the activities of the EUAM Ukraine and EUMAM missions, which ensure security sector reform and training of the Ukrainian military. Particular attention was paid to outlining the significance of new initiatives, such as BraveTech EU, SAFE, EDIP and AGILE, which are aimed at integrating Ukraine into the European defense-industrial base and developing innovative technologies. In the article, the authors emphasize that Ukraine is not only a recipient of assistance, but also an active partner that makes a significant contribution to European security thanks to its own combat experience and potential. At the same time, the main challenges of cooperation were identified, in particular the need to overcome hybrid threats, strengthen coordination of actions and ensure stable financing. At the same time, the article emphasizes that further deepening cooperation requires not only political will, but also institutional coherence between the EU Member States and Ukraine, in particular in matters of standardization, joint production of weapons and integration of defense markets. The authors conclude that the effectiveness of a security partnership largely depends on the ability of the parties to adapt to new geopolitical challenges through unity of approach and coherence of action.

Keywords: *European Union, Ukraine, security cooperation, EU defense policy, defense industry, war, military support for Ukraine.*

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України та виникнення нових геополітичних викликів сильно сколихнули світовий безпековий баланс і сучасна архітектура європейської безпеки переживає період фундаментальної трансформації. Активні військові дії показали, що традиційні механізми стримування та оборони, які десятиліттями базувалися на концепції «дивідендів миру», виявилися абсолютно недостатніми для вчасного та якісного реагування на загрози. У цьому контексті виникає гостра потреба у переході від підтримки, яка затверджена в деклараціях до створення цілісної та технологічно незалежної системи європейської оборони.

Проблемним питанням, яке залишається актуальним протягом останніх чотирьох років для України є пошук ефективних шляхів інтеграції в оборонну екосистему Європейського Союзу. Ключовим моментом є сприйняття України, як стратегічного партнера, а не як державу, яка потребує постійної військової допомоги та підтримки. Європейська Комісія у свою чергу започатковує задля покращення безпекової ситуації різноманітні ініціативи такі, як: PESCO, EPF та інші. Разом з тим досі залишається невирішеним ряд критичних питань, які окреслюються існуванням значних диспропорцій у виробничих потужностях держав-членів ЄС, бюрократичних бар'єрах, які уповільнюють розгортання нових технологій, а правова база потребує адаптації до умов затяжного конфлікту.

Крім того, ЄС докладає зусилля, щоб до 2030 року досягти стратегічної автономії. Таким чином, актуальність проблеми зумовлена необхідністю наукового переосмислення того, як спільні зусилля у сфері ОПК та оборонних інновацій можуть гарантувати сталий мир і безпеку на континенті в умовах багатополярного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна частина джерел зосереджена на трансформації оборонної політики ЄС у відповідь на повномасштабну агресію Російської Федерації проти України. Зокрема, матеріали Європейської Комісії, присвячені Білій книзі «Готовність 2030» та плану «Переозброєння Європи» [1; 2; 3]. Важливе місце у дослідженні посідає аналіз інституційних механізмів реалізації безпекової політики ЄС, зокрема Європейського оборонного агентства (EDA) [4] а також інструментів, таких як Європейська фондова платформа миру (EPF) [5] і Європейський оборонний фонд (EDF) [6; 7]. Окремі джерела акцентують увагу на практичному вимірі співпраці, зокрема діяльності місій EUAM Ukraine [8] та EUMAM [9; 10]. Опрацьовано джерела, які розкривають роль мінілатеральних форматів співпраці такі, як: Об'єднані експедиційні сили (JEF) [11], Європейська ініціатива протиповітряного щита (ESSI), Постійна структурована співпраця (PESCO), Європейська ініціатива інтервенції (EI2) [12]. Деталі щодо програм та ініціатив, які були ініційовані спільно з Україною та якими вона може скористатися, було проаналізовано на прикладах ініціативи BraveTech EU [13; 14; 15], Програми європейської оборонної промисловості (EDIP) [16], програми AGILE [17] та European Readiness Flagships [18]. Також було порівняно військовий потенціал та вплив між Україною та Польщею [19, 20, 21, 22], Фінляндію [23, 24] та Швецією [25, 26].

Метою статті є аналіз сучасного стану і ключових напрямів безпекового співробітництва між Європейським Союзом та Україною, визначення ролі основних інструментів і ініціатив ЄС у зміцненні оборонних спроможностей.

Виклад основного матеріалу. ЄС та Україна співпрацюють у різних сферах, проте безпекове співробітництво є одним з пріоритетних. Особливо після повномасштабного вторгнення інтенсивність безпекової співпраці між ЄС та Україною суттєво зросла. Європейський Союз підтверджує свою непохитну підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в межах її

міжнародно визнаних кордонів, невід'ємного права України на самооборону від російської агресії, та її прагнення до всеохоплюючого, справедливого та сталого миру. ЄС став одним із ключових союзників для України та надає їй багатогранну підтримку політичну, фінансову, військову, гуманітарну, тощо.

Протягом першого півріччя 2025 року Європейській Комісії вдалося окреслити низку фундаментальних ініціатив, які були безпосередньо спрямовані на переосмислення оборонної спроможності континенту. ЄС представив Білу книгу з європейської оборони – Готовність 2030 та план «Переозброїти Європу», з метою формування нового вектору інвестиційної політики. Не менш важливим кроком стало введення спрощення комплексного регламенту про оборонну готовність, адже це сприяє оптимізації нормативної бази [1].

Мета Білої книги зосереджена на масштабуванні переозброєння Європи через призму оптимізації виробничої потужності. ЄС усвідомлює, що такі заходи є критично важливими для оперативного розгортання сил і засобів у його межах. Також окреслюється стратегія щодо зміцнення оборонно-промислового комплексу, яка передбачає усунення наявних диспропорцій та гарантування довгострокової боєздатності. Важливим є й те, що в документі містяться практичні рекомендації для держав-членів щодо активізації оборонних інвестицій, модернізації закупівель та стимулювання сталого розвитку промислової бази. План «Переозброєння Європи» передбачає збільшення фінансування в сфері оборони, але в той же самий час надаючи більшої фінансової гнучкості країнам ЄС через активацію національного пункту про відхід від Пакту стабільності та зростання, запуск кредитного інструменту на суму 150 мільярдів євро («Дії безпеки для Європи» (SAFE)), прискорення створення союзу заощаджень та інвестицій для залучення приватного капіталу. Тож вже у червні 2025 року Європейська Комісія ініціювала перший етап до спрощення правил. Було представлено комплексний пакет заходів щодо оборонної готовності, який спрямований на оптимізацію нормативно-правової бази. У ЄК вважають, що це дозволить державам-членам та представникам промислового сектору прискорити розбудову оборонної інфраструктури [1].

Сучасним європейським оборонним ініціативам вже вдалося продемонструвати результати посилення рівня безпеки. Однією з них є Joint Expeditionary Force (JEF) – Об'єднані експедиційні сили – це багатонаціональні сили, що підвищують взаємосумісність і здатність до швидкого розгортання, перетворюючись на важливу політико-військову ініціативу, тобто вона може об'єднуватися з ООН, НАТО й іншими безпековими коаліціями задля проведення більших міжнародних операцій [11]. Варто відзначити й Європейську ініціативу протиповітряного щита (European Sky Shield Initiative (ESSI)), яка спрямовує свої зусилля на посилення можливостей протиповітряної та протиракетної оборони і поглиблення співпраці між державами-учасницями. Також в цьому векторі важливою ініціативою є Постійна структурована співпраця (Permanent Structured Cooperation (PESCO)), яка виступає рамковим механізмом для реалізації спільних оборонних проєктів країн Європейського Союзу, тоді як European Intervention Initiative (EI2) – Європейська ініціатива інтервенції зосереджена більшою мірою на формуванні спільної стратегічної культури серед держав-учасниць [12].

Одним із центральних інструментів реалізації безпекової політики ЄС є Спільна політика безпеки та оборони (Common Security and Defence Policy, CSDP). СПБО передбачає участь Європейського Союзу у миротворчих місіях та цивільних операціях за межами Європи, які спрямовані на запобігання конфліктам, стабілізацію кризових регіонів та дає можливість підтримки України у сфері безпеки та оборони. Значну увагу у рамках CSDP (СПБО) приділено розробці та реалізації Постійного структурованого співробітництва (PESCO), що забезпечує інтеграцію оборонних можливостей держав-членів та розвиток спільних військових проєктів. PESCO дозволяє країнам ЄС координувати зусилля у сфері спільного озброєння, підготовки військ, розбудови оборонної інфраструктури та досліджень у сфері безпеки. Водночас ці проєкти спрямовані на створення умов для оперативного реагування на кризові ситуації, що дозволяє ЄС швидко і ефективно підтримувати мир та стабільність у різних регіонах світу.

Особливе місце серед безпекових проєктів та ініціатив ЄС посідає співпраця з Україною, яка стала одним із ключових партнерів ЄС у сфері миру та безпеки. Уже з 2014 року в Україні діє Консультативна місія ЄС з реформування цивільного сектору безпеки (EUAM Ukraine), яка надає стратегічні поради та практичну підтримку у реформуванні поліції, прокуратури, прикордонної служби та інших інституцій відповідно до стандартів ЄС і міжнародних принципів належного врядування та прав людини [8]. КМЄС в Україні працює через офіси у Києві, Львові та Одесі. Роботу представництва у Харкові та Маріуполі довелося тимчасово призупинити через повномасштабну агресію РФ. Проте варто наголосити, що консультації та підтримка на деокупованих та прилеглих територіях України надаються Місією завдяки діяльності її мобільного підрозділу.

Після початку повномасштабної агресії росії ЄС створив Військову місію допомоги Україні (EUMAM Ukraine), що забезпечує навчання українських військовослужбовців та координацію

військової підтримки [9]. EUMAM забезпечує підготовку ЗСУ на території ЄС включає надання обладнання летального та нелетального характеру державами-членами та фінансується Європейським фондом миру. За роки діяльності місії понад 86 000 українських військових пройшли підготовку переважно у Польщі та Німеччині [10].

Важливим інструментом стала також Європейська фондова платформа миру (European Peace Facility), через яку Союз фінансує постачання озброєння та обладнання для Збройних сил України. ЄФП – це фонд вартістю 17 мільярдів євро, включаючи Спеціальний фонд допомоги Україні (ФДУ) у розмірі 5 мільярдів євро. Він фінансується поза бюджетом ЄС протягом семи років (2021-2027), з єдиним механізмом фінансування всіх дій у рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) у військовій та оборонній сферах [5].

А також співпраця з Європейським оборонним агентством (EDA) насамперед, що стосується посилення оборонних спроможностей України та інтеграції в європейські структури та освітні реформи, особливо в контексті післявоєнного відновлення та професійної освіти. Головою агентства є Кая Каллас, призначена на посаду у грудні 2024 року. 26 лютого 2026 року в Європейському парламенті відбулась конференція оборонної промисловості за ініціативи Європейського оборонного агентства (EDA). У конференції взяли участь представники держав-членів ЄС, промисловості та посадовці ЄС для обговорення майбутнього оборонного потенціалу Європи, спрямованого на зміцнення промислової готовності, розширення виробничих потужностей та збільшення обсягу довгострокових замовлень шляхом спільних закупівель [4].

Європейський оборонний фонд (EDF) займається активізацією оборонних досліджень та розробок у критично важливих оборонних технологіях. Фонд має власний бюджет на 2021-2027 роки близько 7,3 мільярда євро. А саме, 2,7 мільярда євро виділено на спільні оборонні дослідження та 5,3 мільярда євро на спільні проекти розвитку потенціалу, що доповнюють національні внески. Фінансова підтримка надається переважно у вигляді грантів до 100% від допустимих витрат, залежно від залученої діяльності, та системи бонусів, яка враховує малі та середні підприємства, компанії із середньою капіталізацією та причетність до проекту PESCO [6].

У 2026 р. Європейська Комісія внесла зміни до Робочої програми Європейського оборонного фонду на 2026 рік. Запровадивши спрощені процедури для передових технологій оборони та врахування змін відповідно до Платформи стратегічних технологій для Європи (STEP). Такі зміни дають можливість Україні стати асоційованим членом ЄОФ, за умови завершення переговорів відповідно до генеральної угоди про асоціацію з Україною [7].

19 березня 2026 року Єврокомісія та Висока представниця ЄС, Кая Каллас представили Білу книгу європейської оборони – план «Готовність 2030» (White Paper for European Defence – Readiness 2030) [2]. Документ складається зі вступу та восьми тематичних розділів, відображає бачення лідерів ЄС щодо зміцнення безпеки в умовах нової геополітичної реальності та окреслює майбутнє оборони ЄС. З огляду на зростаючі виклики, зумовлені війною в Україні, потенційні зміни в оборонній політиці США та загрозу з боку РФ. «Біла книга» також містить обґрунтування плану ReArm Europe [3], зокрема щодо безпрецедентного збільшення інвестицій у європейську оборону. План «Переозброєння Європи»/«Готовність 2030» окреслює правові та фінансові засоби для підтримки оборонних інвестицій держав-членів. А саме, масштабування виробництва та спільна розробка зброї; уніфікація озброєнь для кращої сумісності та економія коштів через довгострокові замовлення; розвиток інфраструктури “подвійного призначення” (космічний зв’язок, навігація, мобільність та спостереження); розбудова партнерства.

Пріоритетним завданням для ЄС залишається усунення критичних прогалів у спроможностях (closing the gaps), що ускладнює проведенню спільних військових операцій. Основними сферами насамперед є: протиповітряна та протиракетна оборона; артилерійські системи; боєприпаси та ракети; дрони та системи боротьби з дронами; військова мобільність; штучний інтелект, квантова, кібер- та електронна війна (використання військового штучного інтелекту та квантових обчислень в оборонних додатках); стратегічні засоби забезпечення та захист критичної інфраструктури.

Розділ 5 «Білої книги» присвячений посиленню військової підтримки України («Стратегія дикобраза» (Porcupine Strategy)), яка передбачає довгострокову військову підтримку з боку ЄС на суму понад 50 млрд євро. Цей підхід спрямований на стримування майбутньої агресії та враховує успішний досвід України в інноваціях, зокрема у сферах штучного інтелекту та дронів, що засвідчило високу інноваційність та успішний розвиток оборонної промисловості України. Тому, ЄС та його держави-члени потрібно посилити оборонний та безпековий потенціал України за допомогою «стратегії дикобраза», щоб вона могла стримувати будь-яку агресію та забезпечити тривалий мир.

Військова підтримка ЄС Україні повинна зосереджуватися на двох взаємно підсилюючих пріоритетах:

а. Посилити військову та інші форми допомоги ЄС Україні. Включає: надання великокаліберних артилерійських боєприпасів з мінімальною метою 2 млн од. на рік; надання систем протиповітряної оборони, ракет; дрони є незамінним засобом для усунення асиметрії військових ресурсів у польових умовах; навчання й оснащення українських військових бригад та відновлення батальйонів; безпосередня підтримка оборонної промисловості України; посилення військової мобільності необхідної для забезпечення неперервного постачання військової допомоги; розширений доступ до космічних ресурсів та послуг ЄС.

б. Залучити Україну до ініціатив ЄС щодо розвитку оборонного потенціалу та інтеграції відповідних оборонних галузей промисловості. Протягом останніх років Україна стрімко розвиває свій військовий потенціал. Завдяки бойовому досвіду перетворилася на провідний світовий центр оборонних та технологічних інновацій, де техніка постійно модернізується відповідно до викликів реальної війни. Поглиблення партнерства між українським та європейським ОПК дозволить ефективно обмінюватися досвідом, впроваджувати інновації для здобуття переваги на полі бою та оперативно нарощувати виробничі потужності [2].

У Білій книзі європейської оборони – Готовність 2030 підкреслено важливість подальшої підтримки та розвитку оборонної промисловості України, а також тіснішої співпраці з метою її інтеграції в європейську оборонно-технологічну та промислову базу.

У липні 2025 року на Конференції з відновлення України в Римі Європейська Комісія разом з Україною оголосили про нову ініціативу BraveTech EU, яка ініційована комісаром Андрюсом Кубілюсом та Михайлом Федоровим [13]. Головна мета пришвидшити інновації у сфері оборони за допомогою тіснішої співпраці. Грунтуючись на інноваціях, випробуваних на полі бою в Україні, BraveTech EU прагне зміцнити оборонний потенціал Євросоюзу та України й поглибити інтеграцію з українською оборонною промисловістю. Зокрема, пропонуючи нові можливості в рамках (Security Action for Europe) SAFE. Програма ЄС SAFE надає позики країнам-членам для посилення їхньої оборонної промисловості. Україна офіційно є партнером SAFE, і це дає змогу українським виробникам долучатися до ланцюгів постачання для спільних закупівель Євросоюзу. Україна може запропонувати партнерам у межах SAFE експорт безпілотників, артилерійські системи та протитанкові комплекси, тощо [14].

BraveTech EU підтримує цілі Білої книги європейської оборони «Готовність 2030» та Task Force Україна-ЄС з питань оборонно-промислової співпраці. Це допомагає привести оборонні системи ЄС та України у відповідність одна до одної та разом з тим вивільнити інноваційний потенціал обох сторін тісної співпраці – з прицілом на оборонну промисловість та нові технологічні підприємства. Від початку війни Росії проти України продемонструвала надзвичайну стійкість та видатну здатність перетворювати новаторські інновації на бойові спроможності. Фактично, від 2022 року Україна збільшила своє оборонне виробництво у 35 разів та створила повністю інтегровану екосистему оборонних компаній та державних органів у гнучкій інноваційній системі зі швидким розвитком та розгортанням на полі бою [15].

Європейський Союз також запровадив кілька важливих ініціатив в групі European Readiness Flagships – це європейські проекти, які зосереджені на оборонній готовності, спрямовані на зміцнення колективної безпеки континенту та підтримання миру. До них належать Європейська ініціатива протидії дронам (European Drone Defence Initiative), яка має на меті створити багаторівневу мережу виявлення, відстеження та нейтралізації ворожих безпілотних літальних апаратів з використанням передових технологій і водночас стимулювати виробництво дронів із широким спектром можливостей; Ініціатива моніторингу східного флангу (Eastern Flank Watch), зосереджена на інтеграції системи ППО, радіоелектронної боротьби, спостереження та морської безпеки для зміцнення східних кордонів ЄС у тісній координації з НАТО та підвищення здатності до стримування; Європейський повітряний щит (European Air Shield), орієнтований на створення інтегрованої системи протиповітряної та протиракетної оборони континентального масштабу з високою взаємосумісністю та захистом від широкого спектра загроз; а також Європейський космічний щит (European Space Shield), основна мета якого зосереджена на захисті критично важливої космічної інфраструктури та послуг, що є ключовими для сучасних систем зв'язку, навігації та оборони, забезпечуючи стійкість і автономність у космічному просторі [18].

У грудні 2025 року було затверджено програму EDIP (European Defence Industry Programme) спрямовану на зміцнення оборонної промисловості ЄС, стимулювання спільних європейських оборонних закупівель, нарощування оборонного виробництва в ЄС та підтримку України і її інтеграції в європейський оборонно-промисловий комплекс. В рамках EDIP сформовано Інструмент підтримки України (USI) з бюджетом 300 мільйонів євро, який включає такі напрямки: 1) дозволяє Україні та українській промисловості брати участь у заходах EDIP (зокрема у спільних закупівлях та нарощуванні промислового виробництва); 2) USI підтримує співпрацю з Україною в оборонно-промисловій

сфері, дозволяючи Україні працювати з партнерами для збільшення промислового потенціалу задля задоволення пріоритетних потреб; 3) покращує конвергенцію оборонних промисловостей України та ЄС з метою майбутньої інтеграції нашої держави в європейську промислову базу оборонних технологій [16].

Вже 25 березня 2026 року Європейська Комісія представила новий фінансовий інструмент AGILE, який розроблений саме для підтримки оборонної промисловості і він є відкритим для України. Основною метою інструменту є виведення революційних оборонних технологій з лабораторії в польові умови настільки швидко, наскільки це можливо, адже безпекова ситуація на тлі війни в Україні та загострення бойових дій на Близькому Сході цього вимагають. Передбачається, що вже у 2027 році програма AGILE буде спроможною підтримувати від 20 до 30 проєктів та залишатиметься відкритою для окремих організацій з країн-членів ЄС, Норвегії та України. Комісія у свою чергу покриватиме 100% витрат, що відповідатимуть всім вимогам. На практиці це означає, що програма запровадить швидший процес оцінки заявок і Комісія надаватиме гранти від 1 до 5 мільйонів євро малим і середнім європейським підприємствам в межах 4 місяців [17]. В таблиці 1 детально розглянуто всі ініціативи:

Таблиця 1

Модель інтеграції України в оборонну систему ЄС

Категорія	Механізм / Ініціатива	Формат	Бюджет / Ресурс	Статус інтеграції України
Місії та операції	EUAM Ukraine	Консультативна місія	Бюджет ЄС	Діє з 2014; офіси: Київ, Львів, Одеса; мобільний підрозділ на деокупованих територіях
	EUMAM Ukraine	Військова місія	Фонд ЄФМ (EPF)	Діє з 2022; навчання >86 000 військовослужбовців ЗСУ (Польща, Німеччина)
Фінансові інструменти	Фонд миру ЄС (EPF)	Позабюджетний фонд	17 млрд євро (2021–2027); Спец. фонд Україні – 5 млрд євро	Постачання озброєння та обладнання для ЗСУ
	SAFE	Кредитний інструмент	150 млрд євро	Україна – офіційний партнер; доступ до спільних закупівель ЄС
	EDF (Оборонний фонд)	Гранти на НДДКР	7,3 млрд євро (2021–2027); 2,7 – дослідження; 5,3 – розробки	Потенційна асоціація України за підсумками переговорів (умова – угода про асоціацію)
	AGILE	Грантова програма	1–5 млн євро на проєкт (ЄК покриває 100%)	Відкрита для українських організацій з 2027 (20–30 проєктів/рік)
Промислові програми	EDIP + USI	Регуляторно-промисловий інструмент	USI – 300 млн євро	Україна бере участь у спільних закупівлях; нарощування промислових потужностей
	BraveTech EU	Інноваційна ініціатива	У межах SAFE	Співпраця ЄС–Україна в оборонних інноваціях; інтеграція бойового досвіду України
Структурні механізми	CSDP / СПБО	Рамковий механізм	—	Основа правового регулювання всіх місій та операцій ЄС; підтримка України
	PESCO	Структурована співпраця	Нац. внески + EDF	Координація озброєнь, підготовки військ, інфраструктури; Україна – спостерігач
	EDA	Оборонне агентство	Бюджет ЄС	Розвиток спроможностей та інтеграція в оборонно-промислову базу ЄС
Ініціативи готовності	Біла книга «Готовність 2030» / ReArm Europe	Стратегічний документ / план	Активізація нац. пункту відходу від Пакту стабільності	Розд. 5 «Стратегія дикобраза»: >50 млрд євро; інтеграція ОПК України в євр. базу
	European Readiness Flagships (дрони, Air/Space Shield, Eastern Flank Watch)	Флагманські ініціативи	В рамках EDF та EDIP	Залучення України до програм дронів, ППО та космічного захисту
	ESSI / JEF / EI2	Багатонаціональні ініціативи	Нац. внески	Підвищення взаємосумісності; стратегічна культура; ППО Східного флангу

Джерело: складено авторами за даними [8, 9, 10, 5, 14, 6, 7, 17, 16, 13, 15, 4, 2, 3, 18, 11, 12]

Якщо порівнювати досвід інших держав в системі безпекового співробітництва з ЄС, то побачимо певні відмінні та навпаки спільні риси. До прикладу, Польща проявляє себе, як одна із найактивніших держав-учасниць оборонних ініціатив ЄС і беззаперечним лідером НАТО за часткою оборонних витрат у ВВП. У 2025 році Польща витратила на оборону найбільше серед членів НАТО у відсотковому співвідношенні – 4,3% ВВП [19]. У бюджеті на 2026 рік Польща заклала більше 200 млрд злотих, що відповідає 4,81% ВВП і це стало рекордною сумою [20]. Для порівняння Україна у 2026 році виділила 27,2% ВВП державного бюджету на оборону, що в сумі становить 2 трлн 807,1 млрд грн [21]. Польща також очолює в межах PESCO проєкт Counter Battery Sensors (CoBaS). Це програма розгортання передових артилерійських радарів виявлення, які відзначили себе критично важливими елементами в умовах інтенсивних артилерійських дуелів, подібних до тих, що спостерігаються в Україні [22]. Польща також повністю інтегрована до EDIP, EDF та PESCO і є бенефіціаром усіх механізмів фінансування.

Доцільно розглянути в цьому контексті й Фінляндію, яка поставила собі ключовий пріоритет національно-територіальну оборону на основі загального військового обов'язку зі значним резервом. Через загрозу зі сторони Росії, уряд Фінляндії теж прийняв рішення збільшення витрат на оборону до 3,2% ВВП до 2030 року. Для порівняння у 2025 році оборонні витрати держави становили 2,5% ВВП [23]. До того ж Фінляндія є одним із провідних учасників PESCO та EDF, а в грудні 2025 року ініціювала саміт Східного флангу ЄС для координації оборонної співпраці та вироблення спільної позиції країн у рамках ЄС щодо протидії загрозам із боку РФ, тим самим підкресливши свою готовність допомагати Україні у боротьбі проти агресора [24].

Цікавий досвід є у Швеції, яка стала членом НАТО у 2024 році. Затверджено, що в період 2025 та 2030 роками уряд держави виділить понад 15,7 млрд євро на військовий складник програм тотальної оборони та понад 3,5 млрд євро на цивільну оборону. З цих коштів буде придбано винищувачі нового покоління Gripen E, підводні човни та системи ППО [25]. Витрати Швеції на оборону трохи менші за 3% ВВП, але порівнюючи з попередніми роками, цей показник значно зріс, в минулому витрати на оборону не сягали навіть 1,5% ВВП, а це є прямим свідченням того, що відбулося глибоке переосмислення безпекових пріоритетів [26].

Основною відмінністю між Україною та трьома розглянутими державами є інституційний статус. Польща, Фінляндія та Швеція є повноправними членами ЄС та НАТО, тоді як Україна залишається кандидатом і її шлях до ЄС до повноправного члена триває. Проте Україна вже продемонструвала якісно вищий рівень оборонних спроможностей, ніж згадані держави. Українська армія вже має активний бойовий досвід, масштабні резервні формування та унікальний технологічний потенціал у сфері дронів, штучного інтелекту й зв'язку. Безпека Європи залежить від того, наскільки держави ЄС готові розвивати свій військовий потенціал та армію загалом і у довгостроковій перспективі саме Україна може стати в нагоді з її бойовим досвідом.

Висновки. Отже, практична реалізація співпраці через механізми CSDP, PESCO, EDF, EPF, а також діяльність місії EUAM Ukraine та EUMAM загалом здатна підтвердити ефективність інституційної взаємодії та її значний вплив на зміцнення обороноздатності України. Нові ініціативи, зокрема BraveTech EU, SAFE, EDIP та AGILE, відкривають можливості для глибшої інтеграції України до європейського оборонно-промислового комплексу та сприяють розвитку інноваційного потенціалу обох сторін. Сукупність цих проєктів та ініціатив демонструє, що Україна є не лише отримувачем допомоги, а й ключовим елементом європейської безпеки, від стабільності якої залежить безпека всього європейського регіону.

Варто зазначити, що подальша безпекова співпраця України та ЄС має значний потенціал для розширення та розвитку за такими напрямками: оборонної промисловості, кіберзагрози, гібридні загрози, розвідка, військово-технічне співробітництво, військова освіта, тощо. Проте актуальними залишаються і виклики які включають новим гібридним загрозам (кібербезпека, дезінформація), необхідність глибокої інтеграції оборонних та правоохоронних інституцій ЄС та України, питання фінансування та ресурсів, а також політичні розбіжності серед держав-членів ЄС щодо темпів та обсягів допомоги Україні. При цьому головним викликом є забезпечення ефективної координації спільних дій проти російської агресії та побудови стійкої регіональної безпеки в умовах багатополярного світу.

Література

1. Acting on defence to protect Europeans. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/defence/future-european-defence_en (дата звернення: 17.03.2026).
2. White Paper for European Defence – Readiness 2030. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en (дата звернення: 17.03.2026).
3. Questions and answers on ReArm Europe Plan/Readiness 2030. *European Commission*. URL:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_790 (дата звернення: 17.03.2026).

4. 'Fewer national wish lists': EDA conference debates defence industry support. *EDA*. URL: <https://www.eda.europa.eu/news-and-events/news/2026/02/26/'fewer-national-wish-lists'--eda-conference-debates-defence-industry-support> (дата звернення: 17.03.2026).

5. European Peace Facility. *European Council. Council of the European Union*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/> (дата звернення: 17.03.2026).

6. The European Defence Fund in detail. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en (дата звернення: 17.03.2026).

7. Changes to the EDF Work Programme for simpler procedures and expanded investment areas. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/changes-edf-work-programme-simpler-procedures-and-expanded-investment-areas-2026-02-04_en (дата звернення: 17.03.2026).

8. Консультативна місія Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки України (КМЄС в Україні) URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us/> (дата звернення: 17.03.2026).

9. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. *EU*. URL: https://www.eeas.europa.eu/euam-ukraine_en?s=410260 (дата звернення: 17.03.2026).

10. More than 86,000 Ukrainian soldiers trained and equipped by EU Military Assistance Mission. *EU NEIGHBOURSEAST*. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/more-than-86000-ukrainian-soldiers-trained-and-equipped-by-eu-military-assistance-mission/> (дата звернення: 17.03.2026).

11. About the JEF (Joint Expeditionary Force). *JEF Nations*. URL: <https://jefnations.org/about-the-jef/> (дата звернення: 17.03.2026).

12. Anisova K. Minilateral Cooperation and Its Impact on European Security and Defence Architecture. *International Master in Security, Intelligence and Strategic Studies*. 2024. URL: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/197744/120484432.pdf?sequence=1> (дата звернення: 17.03.2026).

13. BraveTech EU. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/bravetech-eu_en (дата звернення: 17.03.2026).

14. Security Action for Europe. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en (дата звернення: 17.03.2026).

15. EU and Ukraine to boost battlefield-driven solutions with BraveTech EU. *European Union websites*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-ukraine-boost-battlefield-driven-solutions-bravetech-eu_en?s=232 (дата звернення: 17.03.2026).

16. European Defence Industry Programme. *European Commission*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edip-forging-europes-defence_en (дата звернення: 17.03.2026).

17. European Commission presents new financial instrument to support defence industry – open to Ukraine. *EU Neighbourseast*. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/european-commission-presents-new-financial-instrument-to-support-defence-industry-open-to-ukraine/> (дата звернення: 17.03.2026).

18. Joint communication to the European Parliament, the European Council AND the Council. Preserving Peace - Defence Readiness Roadmap 2030. *European Commission*. URL: [9db42c04-15c2-42e1-8364-60afb0073e68_en](https://ec.europa.eu/communication/media/press_corner/detail/en/9db42c04-15c2-42e1-8364-60afb0073e68_en) (дата звернення: 17.03.2026).

19. Усі члени НАТО вперше витратили на оборону 2% ВВП: у лідерах — Польща і країни Балтії. *Армія Inform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2021.03.30/usi-chleny-nato-vpershe-vytratyly-na-oboronu-2-vvp-u-liderah-polshha-i-kraiyiny-baltiyyi/> (дата звернення: 21.03.2026).

20. Сейм Польщі схвалив бюджет на наступний рік з 4,81% ВВП на оборону. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/12/5/7226510/> (дата звернення: 21.03.2026).

21. Бюджет-2026: на оборону країни — 100% доходів. *Міністерство фінансів України*. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/biudzhets-2026_100_dokhodiv_na_oboronu_kraini-5461 (дата звернення: 21.03.2026).

22. European Defence Integration in Focus: The 2025 EDF Calls and Flagship PESCO Projects. *Defence Finance Monitor*. URL: <https://www.defencefinancemonitor.com/p/european-defence-integration-in-focus> (дата звернення: 21.03.2026).

23. Уряд Фінляндії збільшує фінансування армії, скорочуючи інші видатки. *iPress*. URL: https://ipress.ua/news/uryad_finlyandii_zbilshuie_finansuvannya_armii_skorochuyuchy_inshi_vydatky_384769.html (дата звернення: 21.03.2026).

24. Фінляндія ініціює саміт Східного флангу ЄС для посилення оборони від РФ. *Єспресо*. URL: <https://espresso.tv/svit-finlyandiya-initsiyue-samit-skhidnogo-flangu-es-dlya-posilennya-oboroni-vid-rf> (дата звернення: 21.03.2026).

25. Europe's risk zone: Which countries are prepared to deter Russian aggression. *RBC-Ukraine*. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/europe-s-risk-zone-which-countries-are-prepared-1776663799.html> (дата звернення: 21.03.2026).

26. Балтія, Північні країни та Польща стають щитом Європи. Тісніша співпраця з Україною. *LSM.lv*. URL: <https://ukr.lsm.lv/stattja/lyudi-susplstvo/lyudi-susplstvo/17.02.2026-baltiya-pivnicni-krayini-ta-polshha-stayut-shhitom-jevropi-tisnisa-spivprasya-z-ukrayinoyu.a635072/> (дата звернення: 21.03.2026).

References

1. Acting on defence to protect Europeans. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/topics/defence/future-european-defence_en (Accessed: 17 March 2026).

2. White Paper for European Defence – Readiness 2030. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en (Accessed: 17 March 2026).

3. Questions and answers on ReArm Europe Plan/Readiness 2030. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_790 (Accessed: 17 March 2026).

4. 'Fewer national wish lists': EDA conference debates defence industry support. EDA. URL: <https://www.eda.europa.eu/news-and-events/news/2026/02/26/'fewer-national-wish-lists'--eda-conference-debates-defence-industry-support> (Accessed: 17 March 2026).

5. European Peace Facility. European Council. Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/> (Accessed: 17 March 2026).

6. The European Defence Fund in detail. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en (Accessed: 17 March 2026).

7. Changes to the EDF Work Programme for simpler procedures and expanded investment areas. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/changes-edf-work-programme-simpler-procedures-and-expanded-investment-areas-2026-02-04_en (Accessed: 17 March 2026).

8. Konsultatyvna misiia Yevropeiskoho Soiuzu z reformuvannya sektoru tsyvilnoi bezpeky Ukrainy (KMYES v Ukraini) [European Union Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform Ukraine (EUAM Ukraine)]. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us/> (Accessed: 17 March 2026).

9. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. EU. URL: https://www.eeas.europa.eu/euam-ukraine_en?s=410260 (Accessed: 17 March 2026).

10. More than 86,000 Ukrainian soldiers trained and equipped by EU Military Assistance Mission. EU NEIGHBOURSEAST. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/more-than-86000-ukrainian-soldiers-trained-and-equipped-by-eu-military-assistance-mission/> (Accessed: 17 March 2026).

11. About the JEF (Joint Expeditionary Force). JEF Nations. URL: <https://jefnations.org/about-the-jef/> (Accessed: 17 March 2026).

12. Anisova K. Minilateral Cooperation and Its Impact on European Security and Defence Architecture. International Master in Security, Intelligence and Strategic Studies. 2024. URL: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/197744/120484432.pdf?sequence=1> (Accessed: 17 March 2026).

13. BraveTech EU. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/bravetech-eu_en (Accessed: 17 March 2026).

14. Security Action for Europe. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en (Accessed: 17 March 2026).

15. EU and Ukraine to boost battlefield-driven solutions with BraveTech EU. European Union websites. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-ukraine-boost-battlefield-driven-solutions-bravetech-eu_en?s=232 (Accessed: 17 March 2026).

16. European Defence Industry Programme. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edip-forging-europes-defence_en (Accessed: 17 March 2026).

17. European Commission presents new financial instrument to support defence industry – open to Ukraine. EU Neighbourseast. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/european-commission-presents-new-financial-instrument-to-support-defence-industry-open-to-ukraine/> (Accessed: 17 March 2026).

18. Joint communication to the European Parliament, the European Council AND the Council. Preserving Peace - Defence Readiness Roadmap 2030. European Commission. URL: [9db42c04-15c2-42e1-8364-60afb0073e68_en](https://ec.europa.eu/press/communications/2026/03/30/joint-communication-to-the-european-parliament-the-european-council-and-the-council-preserving-peace-defence-readiness-roadmap-2030_en) (Accessed: 17 March 2026).

19. Usi chleny NATO vpershe vytratly na oboronu 2% VVP: u liderakh — Polshcha i krainy Baltii [All NATO members spent 2% of GDP on defense for the first time: Poland and Baltic countries are leaders]. *Armiia Inform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2026/03/30/usi-chleny-nato-vpershe-vytratly-na-oboronu-2-vvp-u-liderah-polshha-i-krayiny-baltii/> (Accessed: 21 March 2026).

20. Seim Polshchi skhvalyv biudzheth na nastupnyi rik z 4,81% VVP na oboronu [Polish Sejm approved budget for next year with 4.81% of GDP for defense]. Yevropeiska pravda. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/12/5/7226510/> (Accessed: 21 March 2026).

21. Biudzheth-2026: na oboronu krainy — 100% dokhodiv [Budget 2026: 100% of revenues for national defense]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/biudzheth-2026_100_dokhodiv_na_oboronu_kraini-5461 (Accessed: 21 March 2026).

22. European Defence Integration in Focus: The 2025 EDF Calls and Flagship PESCO Projects. Defence Finance Monitor. URL: <https://www.defencefinancemonitor.com/p/european-defence-integration-in-focus> (Accessed: 21 March 2026).

23. Uriad Finliandii zbilshuie finansuvannia armii, skorochuiuchy inshi vydatky [Finnish government increases army funding while cutting other expenses]. iPress. URL: https://ipress.ua/news/uryad_finlyandii_zbilshuie_f finansuvannya_armii_skorochuyuchy_inshi_vydatky_384769.html (Accessed: 21 March 2026).

24. Finliandiia initsiiuie samit Skhidnoho flanhу YES dlia posylennia oborony vid RF [Finland initiates EU Eastern Flank summit to strengthen defense against Russia]. Espresso. URL: <https://espresso.tv/svit-finlyandiya-initsiyue-samit-skhidnogo-flangu-es-dlya-posilennya-oboroni-vid-rf> (Accessed: 21 March 2026).

25. Europe's risk zone: Which countries are prepared to deter Russian aggression. RBC-Ukraine. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/europe-s-risk-zone-which-countries-are-prepared-1776663799.html> (Accessed: 21 March 2026).

26. Baltiia, Pivnichni krainy ta Polshcha staiut shchytom Yevropy. Tishnisha spivpratsia z Ukrainoiu [Baltics, Nordic countries and Poland become Europe's shield. Closer cooperation with Ukraine]. LSM.lv. URL: <https://ukr.lsm.lv/stattja/lyudi-susplstvo/lyudi-susplstvo/17.02.2026-baltiia-pivnichni-krayini-ta-polshha-stayut-shhitom-jevropi-tisnisa-spivpratsia-z-ukrayinoyu.a635072/> (Accessed: 21 March 2026).

Отримано: 22.03.2026

Прийнято до публікації: 21.04.2026

Опубліковано: 06.05.2026